

Nr 77.

Av herr Bergqvist, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2, 3, 8 och 9 §§ i lagen den 25 maj 1894 angående jordfästning.

Med tillstyrkande i huvudsak av det i den kungl. propositionen nr 8 framlagda förslaget angående ändrad lydelse i lagen om jordfästning tillåta vi oss hemställa, att, innan lagen av riksdagen antages, vissa här nedan föreslagna ändringar och tillägg måtte göras.

I denna ömtåliga och grannliga lagstiftning är det av yttersta vikt, att så klara och bestämda föreskrifter i lagen meddelas, att misshälligheter förebyggas. "När en ny lagstiftning skall genomföras, måste man se till, att det nya, som är avsett att avlägsna påtalade brister och förebygga konflikter, icke måtte komma att medföra olägenheter i andra avseenden, som till sin omfattning och art kunna bli ännu svårare än dem, man velat avlägsna." (Luleå domkapitel.)

Sakkunnige ha som grundläggande princip uttalat, att de "anse skyldig pietet mot den avlidne kräva, att hans i livstiden hysta önskan med avseende å formen för begravningen bliver respekterad".

Det synes oss dock, att den formulering, som i förslaget givits i § 8, icke äger vare sig tillbörlig klarhet eller i önskvärd mån tillvaratager pieteten mot den avlidne. Nämnda paragraf föreslås skola få följande lydelse:

"§ 8.

1 mom. Har den avlidne efter uppnådd ålder av aderton år skriftligen förordnat om begravning utan jordfästning i svenska kyrkans ordning, lände det till efterrättelse.

Är sådant förordnande ej givet, skall den avlidne ändock begravas utan jordfästning i svenska kyrkans ordning, där det begäres av den avlidnes närmaste anhöriga eller av dem, som eljest stodo den avlidne nära; dock icke om den avlidne efter uppnådd ålder av aderton år skriftligen förordnat om jordfästning i svenska kyrkans ordning.

Framställning att begravning må äga rum utan jordfästning i svenska kyrkans ordning göres hos präst, som för kyrkoböckerna i den församling, vilken är rätt inskrivningsort för dödsfallet.

2 mom. Vid begravning utan jordfästning i svenska kyrkans ordning skall klockringning, om det begäres, äga rum i vanlig ordning."

Erkännansvärt är att avgörandet, huruvida borgerlig begravning skall äga rum, icke är hänskjutet till den enskilde prästens bedömande i de fall, där intet

skriftligt förordnande om den ena eller andra formen av begravning föreligger. Så var nämligen föreslaget av de sakkunniga.

Lagförslaget uttryck: "närmaste anhöriga eller eljest de, som stodo den avlidne nära", innebär en viss tydlighet och torde böra återföras till sakkunnigas formulering: "närmaste efterlevande", om vars tolkning sakkunniga yttra, att härvid "lära stadgandena i 9 kap. 1 § ärvdabalken om bouppteckningsskyldighet kunna tjäna till ledning". Detta torde icke innebära någon egentlig motsättning till den åskådning, som kommer till uttryck i departementschefens ord:

"Framställning, som här avses, bör nämligen kunna göras jämväl av person, som icke är vare sig frände eller anhörig till den avlidne men ändock av en eller annan anledning stått honom nära, såsom exempelvis den, vilken vid dödsfallet sammanbott med den avlidne, varit i hans tjänst eller haft honom i sin vård, allt tydligen under förutsättning, att icke någon mera närstående framträder. Med hänsyn till det anförda har jag ansett, att uttrycket 'närmaste efterlevande' bör utbytas emot 'närmaste anhöriga eller de, som eljest stodo den avlidne nära'. Samma krets av personer torde åsyftas i jordfästningslagens 3 § 1 stycket och 7 § 2 stycket, då där talas om sökande till jordfästningens förrättande i annan församling än den, i vilken dödsfallet timat, resp. till liktals hållande."

Departementschefens ovan uttalade ord: "*allt tydligen under förutsättning, att icke någon mera närstående framträder*" beröra den mycket tvistiga frågan, om hur det bör förfaras, då bland de närmaste efterlevande yppas olika meningar om formen för begravningen. Det bör följdriktigt icke åläggas präst, som för kyrkoböckerna, att vid sådan omtvistad framställning pröva vem av de efterlevande såsom "mera närstående" bör äga att bestämma, vad som under sådana förhållanden kan anses vara den avlidnes uttalade vilja. Det torde vara mest ägnat att tillvarata den avlidnes rätt, om man kräver enighet bland de närmast efterlevande, för att borgerlig begravning skall äga rum, där icke skriftligt förordnande föreligger. Det synes oss därför, att där böra inskjutas orden: "därest icke någon av dem däremot inlägger gensaga".

Det förekommer särskilt i städer, att främmande personer, mycket ofta bud från begravningsentreprenör, anmäla dödsfall och ordna med begravning och jordfästning. För vinnande av full klarhet och trygghet blir nödvändigt, att föreskrift gives, att framställning om borgerlig begravning skall göras *skriftligt*, och att däri angives den släktskap eller eljest den egenskap, på grund varav den sökande är befogad att göra sådan framställning.

Att så varit meningen, ehuru ingen föreskrift därom lämnats, synes framgå av de exempel på anteckning i död- och begravningsbok, som lämnas av de sakkunniga. (Betänkandet sid. 11.)

Sådan framställning bör också innehålla en *försäkran*, att sökande handla efter den dödes uttalade vilja, där icke dennes skriftliga förordnande företes.

Att försäkran gäller den dödes *uttalade* önskan i livstiden måste uppenbarligen krävas, enär det torde vara omöjligt att avgöra den avlidnes önskan om sättet för begravningen, om ingen *uttalad* önskan föreligger. Därmed övertaga de sö-

kande ansvaret för den borgerliga begravningen, och den präst, som för kyrkoböckerna, har icke att ingå i annat än formell prövning av den avgivna framställningen. Därmed torde, så långt möjligt är, tvister förebyggas. Först under denna förutsättning synes ansvaret för avgörandet kunna helt överlämnas i de närmast efterlevandes hand och tillbörlig pietet mot den avlidne iakttagas.

Blanketter för ansökan med ovan angivna innehåll böra ock i vanlig ordning lastställas och å pastorsexpedition tillhandahållas sökande.

En annan bestämmelse, som torde böra inrymmas i § 8, är kravet, som enligt vad kungl. propositionen meddelar även intagits i motsvarande danska lag § 4, att borgerlig begravning icke må ske på tid och under omständigheter, som kunna verka störande på kyrkans gudstjänst eller annan kyrklig förrättning.

Härom säger departementschefen:

"Härvid äro vederbörande tydligen underkastade gällande ordningsföreskrifter såväl i fråga om tid för begravnings förrättande som i andra avseenden, och självfallet får för övrigt intet företagas, som kan väcka allmän förargelse. Det nya enligt förslaget är, att statskyrklig jordfästning under vissa förhållanden icke behöver förekomma, fastän den avlidne tillhörde kyrkan. Men detta synes icke föranleda ändrade bestämmelser rörande ordningen å kyrkogårdarna vid begravning utan statskyrklig jordfästning."

Härtill må erinras, att nuvarande eller föreslagna bestämmelser *icke* undanröja de möjligheter till konflikter, som t. ex. kunna uppstå, om begravning, vare sig jordfästningen sker i den ena eller andra ordningen, anordnas t. ex. med sång och musik, under det gudstjänst hålles i den bredvidliggande kyrkan eller samtidigt med annan jordfästning. Nu ordnas utan några ordningsföreskrifter detta självfallet alltid genom överenskommelse vid anmälan om dödsfallet och bestämmandet av tid, då vederbörande prästman skall förrätta jordfästningen. Ingen föreskrift finnes emellertid eller är föreslagen, att sådan överenskommelse om lämplig tid för begravnings förrättande skall träffas, då borgerlig begravning anmäles, över vilkens anordnande vederbörande präst icke äger något inflytande.

I det av sakkunniga i deras betänkande gjorda förslag till ändringar i kungl. förordningen den 3 december 1915 angående kyrkoböckers förande finnes en bestämmelse, som snarare kunde komma att tolkas så, att den kyrkobokförande prästen även med avseende på bestämmande av lämplig tid för borgerlig begravning ställdes alldeles utanför. Det heter nämligen i 27 § 3 mom.: "Myndighet eller annan, som förvaltar begravningsplats, åligger ombesörja, att anmälan om därstädes *verkställd** begravning, skyndsamt göres till pastor i den församling av svenska kyrkan, till vilken begravningsplatsen hör." (Betänkandet sid. 8.)

För att förekomma eventuella konflikter i detta hänseende torde sådan ordningsföreskrift, varom i departementschefens yttrande nämnes, vara av behovet påkallad, så att samma överenskommelse om lämplig tid, som nu självfallet sker i fråga om tid för kyrklig jordfästning, måtte ske jämväl, då borgerlig begravning skall äga rum.

* Kurs av motionären.

Det torde naturligtast ske genom ett tillägg till sista stycket i § 8, där det talas om framställning om borgerlig begravning, av t. ex. följande lydelse: "varvid tid för begravningen må så bestämmas, att icke kyrkans gudstjänst eller annan kyrklig förrättning därav kan komma att störas".

Ett spørsmål, som kräver allvarligt övervägande, är, huruvida kyrka skall upplåtas till begravningssceremonier, då jordfästning i svenska kyrkans ordning icke äger rum. Den nuvarande lagen har i detta hänseende tydlig föreskrift. I § 3 heter det:

"I kyrka må dock endast sådan jordfästning varom i § 4 sägs äga rum." Och i § 4:

"Jordfästning i vanlig ordning eller så kallad högtidlig jordfästning må ej förvägras utom i de fall, vilka i 5 och 6 §§ omförmälas."

Nämnda bestämmelse i § 3 är i förslaget borttagen, varigenom det lämnas öppet, huruvida kyrka må upplåtas för borgerlig begravning och avgörandet överlåtes åt kyrkoherdes omprövning.

Förslaget innebär sålunda icke någon som helst inskränkning i den rätt att bestämma över kyrkas upplåtande, som nu tillkommer kyrkoherde, utan tvärtom en avsevärt utvidgad befogenhet.

I detta ärende yttrar departementschefen bl. a.:

"Givetvis bör kyrkan icke upplåtas för icke kyrklig begravning utan att vederbörande kyrkoherde förvissat sig om att intet kommer att försiggå, som skulle kunna på något sätt kränka rummets helgd. Uppenbart torde ock vara, att viss, ej ringa hänsyn bör tagas till församlingsbornas åsikter och känslor. Att en i någon mån olika praxis sålunda kan uppstå på skilda orter, synes icke vara att betrakta såsom en alltför stor olägenhet. Emellertid torde man i detta avseende kunna hysa fullt förtroende till vederbörande kyrkoherdars självständighet och omdömesförmåga. Att stadga inskränkning i lag med avseende å kyrkornas användande vid icke kyrklig begravning lärer följaktligen vara obehörligt, och att, på sätt i en del utlåtanden föreslagits, hänskjuta frågan till högre myndighets omedelbara prövning måste med hänsyn till nödvändigheten av ett snabbt avgörande betecknas såsom opraktiskt."

Därmed har den i det föregående tillämpade principen att icke överlåta bestämmandet i föreliggande ärende åt enskild prästman alldeles frångåtts. På denna punkt ha så gott som samtliga hörda ecklesiastiska myndigheter med stor skärpa och enhällighet yrkat dels 1) att frågan om kyrkas upplåtande för borgerlig begravning bör genom tydliga lagbestämmelser regleras och icke överlämnas åt enskilda tjänsteinnehavares avgörande, dels 2) att kyrka endast må upplåtas för begravning enligt den svenska kyrkans ordning.

Och även i det lilla fåtal yttranden eller reservationer, som avgivits för att möjlighet må beredas domkapitel att medgiva, att kyrka i enstaka fall må kunna upplåtas för borgerlig begravning, en lösning som departementschefen avvisat såsom varande opraktisk, har man icke under några förhållanden velat vara med om att öppna kyrka för begravning *utan religiös karaktär*.

Det synes oss att fullt bärande motivering har förebragts för yrkandet, att den nuvarande bestämmelsen bibehålles.

Vi tillåta oss hänvisa till de den kungl. propositionen bilagda yttrandena, (särskilt Lunds och Luleå domkapitels sid. 37 och 45), som härför lämna en utredande och klar motivering.

Den samlade opinion, som häruti liksom ock i åtskilliga andra uttalanden i samma riktning kommit till synes, visar jämväl i sin mån styrkan i detta krav.

Genom en sådan bestämmelse som den föreslagna skulle kunna yppas en ständigt källa till misshälligheter inom församlingarna, och det kan icke anses lämpligt, att ett så grannliga avgörande lägges i den enskilde prästmännens hand.

Man har också all anledning förmoda, att de, som icke vilja ha med svenska kyrkans ordning i fråga om jordfästning att skaffa, icke heller skulle vilja framställa krav på att sådan skall förläggas till samma kyrkas gudstjänstrum.

Vi hemställa, att 3 § i föreliggande punkt måtte bibehållas oförändrad.

För att få 4 § i formellt hänseende i överensstämmelse med övriga paragrafer i lagen torde orden "i vanlig ordning" böra utbytas mot det i övriga paragrafer förekommande: "i svenska kyrkans ordning".

I § 9 mom. 1 föreskrives, att "vid begravningen må intet förekomma, som strider mot förrättningens helgd och allvarliga innebörd". Däri inneslutes tydligen det allmänna kravet, att någon demonstration mot kristlig tro eller den svenska kyrkan icke må äga rum vid sådan begravning. Med full rätt har ock rests kravet på att på *invigd* kyrkogård må icke resas vård med inskrift, som kan verka stötande på kristlig livsåskådning. Någon föreskrift därom finnes nu icke och är ej heller föreslagen.

Skulle detta icke anses falla under departementschefens ovan anförda ord, att "självfallet får för övrigt intet företagas, som kan väcka allmän förargelse", så borde uppenbarligen bestämmelse i detta syfte göras.

Erinras må, att den nya finska religionsfrihetslagen har följande bestämmelse: "Ej må vid sådan begravning företagas något, som är ägnat att väcka förargelse i församlingen. Anstötlig inskrift eller bild låte kyrkorådet från grav avlägsna. Var som sålunda väcker förargelse eller anstöt straffes med böter ej över 500 mark."

Då emellertid departementschefens ord uppenbart giva vid handen riktigheten av ovan givna tolkning av § 9 mom. 1, torde man kunna låta därvid bero.

På grund av vad härövan anförts tillåter jag mig hemställa,

att riksdagen ville för sin del besluta att antaga det i kungl. propositionen nr 8 framlagda förslaget till lag om jordfästning med följande ändringar och tillägg i 3, 4 och 8 §§.

3 §.

Jordfästningen skall — — — — anvisat. I kyrka må dock endast sådan jordfästning, varom i 4 § sägs, äga rum.

Huruvida den — — — — prövning.

4 §.

Jordfästning i svenska kyrkans ordning må ej förvägras utom i de fall, vilka i 5 och 6 §§ omförmälas.

8 §.

1 mom. Har den — — — — efterrättelse. Är sådant förordnande — — — — den avlidnes närmaste efterlevande, därest icke någon av dem däremot inlägger gensaga, under skriftlig försäkran, att det varit den avlidnes uttalade önskan att begravas utan jordfästning i den svenska kyrkans ordning; dock icke — — — — kyrkans ordning. Framställning att — — — — för dödsfallet, varvid tid för begravningen må så bestämmas, att icke kyrkans gudstjänst eller annan kyrklig förrättning därav kan komma att störas.

2 mom. Vid begravning — — — — ordning.

Stockholm den 22 januari 1925.

O. Bergqvist.